

Zondag Oculi (mijn ogen), 7 maart 2021

Deze zondag is ontleend aan Psalm 25:15 'Op de Ene houd ik voortdurend mijn ogen gericht, want hij leidt mijn voeten uit de valstrik'.

Thema: Op wie houden wij onze ogen gericht, weg van de valstrik?

- Bijbellezing Exodus 20:2-17 (*Bijbel in Gewone Taal* 2014)

God gaf de Israëlieten de volgende belangrijke regels.

Hij zei:

'Ik ben de Heer, jullie God.

Ik heb jullie uit Egypte weggehaald, en bevrijd uit de slavernij.

Vereer geen andere goden.

Vereer alleen mij.

Maak geen beeld van een mens, of van een dier dat in de lucht, op het land of in het water leeft.

Je mag geen beelden vereren of ervoor knielen.

Want ik, de Heer, ben jullie God.

Ik wil niet dat jullie andere goden dienen.

Als iemand ontrouw is en andere goden gaat dienen, zal ik hem straffen.

Dan straf ik hem en ook zijn nakomelingen, tot en met de vierde generatie.

Maar als iemand mij liefheeft en zich aan mijn regel houdt, zal ik goed voor hem zijn.

Ik zal ook goed zijn voor zijn nakomelingen, zelfs voor de duizendste generatie.

Spreek mijn naam niet zomaar uit, zonder nadenken.

Als iemand dat toch doet, zal ik hem straffen.

Vier de sabbat, want dat is een bijzondere dag.

Zes dagen mogen jullie werken en bezig zijn met alles wat je moet doen.

Maar de zevende dag is een dag die voor mij bestemd is.

Dan mag je niet werken.

Ook je zoon, je dochter, je slaaf en je slavin mogen niet werken.

Je dieren mogen niet voor je werken.

En ook de vreemdelingen die in jullie steden wonen, mogen niet werken.

Ik heb in zes dagen de hemel en de aarde gemaakt, en de zee met alles wat daar leeft.

Maar ik rustte op de zevende dag.

Daarom heb ik de zevende dag gezegend.

Ik heb er een heilige dag van gemaakt.

Heb respect voor je vader en je moeder.

Dan zul je lang leven in het land dat ik je zal geven.

Vermoord niemand.

Ga niet vreemd.

Steel niet.

Vertel bij de rechter geen leugens over iemand.

Verlang niet naar iets dat van een ander is.

Blijf af van zijn huis, zijn vrouw, zijn slaaf of slavin, zijn koe of zijn ezel, en van al zijn bezit'.

- Preek

Deze derde zondag Oculi wijst ons er nog maar eens op: Wij kunnen geen enkel lichaamsdeel missen, dus ook het oog niet om goed te functioneren. Deze naam is ontleend aan Psalm 25, en vertelt hoe belangrijk het is dat wij onze ogen gericht houden op de Ene God, want hij leidt onze voeten uit de valstrik. Het is om die reden dat we de Tien Woorden hebben gehoord, want als wij onze ogen daarop

gericht houden, zal er een nieuwe wereld komen. Niet als een onmogelijke utopie, maar als een realiteit die volgens de vroege dopers via maatschappelijke en kerkelijke hervormingen te bereiken is. Maar in hoeverre is ons dat als een bijna 500-jarige en inmiddels wereldwijde geloofsgemeenschap gelukt? Misschien willen wij bij die vraag het liefst de andere kant opkijken, omdat je wel aanvoelt dat er iets moet zijn. Tegen de achtergrond van recente onderzoeken over misdaden van mennonieten in, onder andere, Oekraïne in de Tweede Wereldoorlog, is dat inderdaad een pijnlijke vraag. Het hele vraagstuk van in een weerloze vredestraditie staan, vraagt van doopsgezinden om zich opnieuw te bezinnen op wie wij onze ogen gericht houden.

Ik wil bij twee van deze tien woorden kort stil te staan. Bij het eerste en bij het laatste als kop en staart. Dat eerste 'Ik ben de Heer, jullie God, ik heb jullie uit Egypte weggehaald, en bevrijd uit de slavernij. Vereer geen andere goden', plaatst de Ene God van Jacob tegenover de farao van Egypte, die hoog op het schild geheven, als een onderdrukker en alles-heerser aanbeden wilde worden. In zekere zin valt dat eerste gebod meteen met de deur in huis van machthebbers die menen over werkelijke vrede te beschikken, maar daarmee volledig onderuit gaan. Noem dat provocatief, maar die lijn wordt tot in het Nieuwe Testament doorgetrokken. Ook de evangelist Marcus tart op dezelfde manier het evangelie van de heersende keizer, als hij schrijft: 'Maar dit is het begin van het evangelie van Jezus de Messias'. De bijbelse boodschap is zonneklaar: als wij ervoor gaan dat bestaande maatschappelijke situaties moeten veranderen, dan zullen we een keuze moeten maken. Dus op wie richten we onze ogen?

Dit eerste gebod mogen we dan zien als het belangrijkste, maar dat laatste over niet begeren, is het moeilijkste en zwaarste, het staat niet voor niets op de tiende plaats alsof Mozes dat nog maar ver voor zich uit wilde schuiven. Van dit gebod leren we, dat wanneer je toe-eigent wat van je naaste is, en nog sterker, wanneer je je naaste als je bezit beschouwt, we dan in feite weer terug zijn bij de farao en de keizer. Dat was ook de klacht van Menno Simons in zijn *Meditatie op de 25ste Psalm* waar hij constateert dat de Kerk in zijn tijd zelf de plaats van farao en keizer had ingenomen, hoe zij alle leden van Christus martelde en onschuldig bloed vergoot. Het moest, zou en kon duidelijk anders! Het komt er op aan waar we onze ogen op hebben gericht: op het leven of op de dood, op de waarheid of de leugen, op genade of op zonde, op vriendschap of op vijandschap, op vrijheid of op onderdrukking, op verbondenheid of op verdeeldheid? Dat dat niet begeren de grootste uitdaging voor ons is, blijkt wel uit de uitzendingen van de Rijdende Rechter waar burens elkaar na een rechtvaardig oordeel het licht in de ogen niet gunnen en een toegestoken hand van de verliezer uitblijft.

Toen onderzoekers tijdens een conferentie op het Bethel College, in North Newton in Kansas in 2018, uit de doeken deden dat mennonitische geloofsbroeders en zusters actief deelnamen aan de executies van joden, en daarna vrolijk Pasen vierden, en dat een mennonitische arts gehandicapte kinderen selecteerde om te worden gedood, was ik niet de enige die geschokt was. Hun artikelen vinden we terug in het pas verschenen boek *European Mennonites and the Holocaust*. Ik raakte in verwarring, opgegroeid met een vader die wel gevochten had in de begindagen van de oorlog, maar die zich in zijn verdere leven volstrekt had overgegeven aan de weerloze weg van Jezus. In de war, omdat mijn eigen weigering om wapens te dragen niet die verbondenheid met broeders en zusters opleverde waarop ik had gehoopt. Verward, want in hoeverre zijn wij elkaars hoeder, in de gemeente en daarbuiten? En zou dit opnieuw kunnen gebeuren? Hoe sterk staan we in onze schoenen met onze vredestraditie? Misschien is niet alle hoop weggenomen als we onze blik richten op ook die doopsgezinden wier namen staan opgetekend als Rechtvaardige onder de Volkeren, omdat zij hun leven gaven voor joden die zij verborgen hielden.

Op wie onze ogen zijn gericht is een even tartende als bevrijdende vraag, die ook in verkiezingstijden opgeld doet, waarin veiligheid, gelijke verhoudingen en eerlijke verdeling terugkerende thema's zijn. Thema's die bijbels en dopers te rechtvaardigen zijn, die ons uit nacht en nevel naar het licht toe trekken. Nacht en nevel? Ja, dat is een verwijzing van Huub Oosterhuis naar de beruchte *Nacht und Nebel*-concentratiekampen waar verzetsmensen in nevelen gehuld naamloos de dood vonden en families geen bericht van hun gestorven zijn ontvingen. Het is dat onze doperse vredestraditie uit die bestaande werkelijkheid weg wil trekken met onze ogen gericht op de kracht van Gods geliefde

gezalfde, Jezus zijn dienstknecht die ons naar het licht toe heeft getrokken. Die ons één voor één heeft geteld zoals een herder zijn schapen, dat niemand ontbreke en allen ertoe doen. Op wie houdt u uw ogen gericht, weg van de valstrik? 'Wij wisten van niets en niemand, hij heeft ons doen kennen zijn Naam. Hij is te vertrouwen, richtsnoer en maatstaf van al het geschapene. Hij ziet de nederigen en vernedert de oppermachtigen. En hij wenkt ons als wij gevaarlijk doen, omvat ons als wij wanhopig zijn. Amen'.

- **Gebed**

Barmhartige God,

Breng ons op uw rechte wegen

en behoed ons wanneer wij wanhopig zijn en gevaarlijk doen.

Help ons scherp te zien naar wat goed is en naar wat boos is.

Dat wij onderscheiden wat uit u is en wat uit mensen is.

Dat uw gemeente een oefenplaats mag zijn

waar jonger en ouder van elkaar leren

hoe goede woorden daden worden

en goede daden betekenis geven aan uw woord.

Dat onze gemeenten een doorkijk mogen zijn naar een nieuwe wereld waar genoeg is voor allen.

Dat wie met dat vooruitzicht leeft

verzachting zullen ervaren in het lijden

en wie gelukkig is

zijn welzijn deelt met wie niet hebben

hier en overal en altijd.

Pieter Post.